

بهار؛ کتاب مبدأ و معادشناسی/ پیوند سنت‌های نوروزی با آموزه‌های دینی

بهار به دو مقوله اساسی اشاره دارد؛ یکی قدرت خداوند که در زنده کردن مردگان به نمایش درمی‌آید و دیگری درس معاد که روز رستاخیز انسان‌هاست؛ به عبارتی دیگر، همزمان هم به خداشناسی و معادشناسی اشاره می‌کند.

بهار به دو مقوله اساسی اشاره دارد؛ یکی قدرت خداوند که در زنده کردن مردگان به نمایش درمی‌آید و دیگری درس معاد که روز رستاخیز انسان‌هاست؛ به عبارتی دیگر، همزمان هم به خداشناسی و معادشناسی اشاره می‌کند.

حجت‌الاسلام و المسلمین مهدی رستم‌نژاد، مفسر قرآن و عضو هیئت علمی جامعة المصطفی (ص) العالمیه، در گفت‌وگو با خبرگزاری بین‌المللی قرآن (ایکنا)، به بیان نکاتی در باب جوانب مختلف نوروز و ایام آغازین سال جدید شمسی پرداخت. رستم‌نژاد با اشاره به آیات زیاد قرآن در ارتباط با احیاء الارض (زده کردن زمین) گفت: در این آیات معمولاً از فرستادن بادهای حرکت دادن ابرها و بارش آن‌ها بر زمین مرده سخن گفته می‌شود، آن گاه می‌گوید «و احیینا به الارض» یعنی ما به به وسیله آن آب زمین را زنده می‌کنیم. در این زمینه، یعنی احیاء الارض، آیات بسیار زیادی در قرآن داریم.

وی با اشاره به نکته‌ای که در این آیات هست، گفت: این نکته بسیار ظریفی است که می‌گوید ما زمین را زنده می‌کنیم و از زمین چیزهای گمشده در زیر زمین، از حبه‌ها و نباتاتی که به حسب ظاهر مردند و در واقع در زیر زمین مخفی شده بودند، ما آن‌ها را زنده می‌کنیم و آن‌ها به قدرت ما برمی‌خیزند و سبز می‌شوند. قرآن می‌گوید وضعیت شما هم همین طور است و روزی شما هم زنده خواهید شد و ما به همین صورت مردگان را هم زنده می‌کنیم.

این مفسر قرآن با بیان این که در این آیات در واقع از احیای عالم نباتی و گیاهی برای احیای عالم انسانی استدلال می‌شود، گفت: این که انسان هم وقتی که مرد و دفن شد مانند همان حبه است که روزی سبز می‌شود و از زمین بالا می‌آید بیانگر این است که باید درس معاد را از بهار آموخت.

وی افزود: در واقع بهار دو درس مهم برای ما دارد و به دو مقوله اساسی اشاره دارد؛ یکی درس قدرت خداوند که در زنده کردن مردگان به نمایش درمی‌آید و دیگر درس معاد که روز رستاخیز انسان‌هاست. بهار قدرت خداوند را نشان می‌دهد و در حقیقت، همزمان هم به خداشناسی و معادشناسی اشاره می‌کند و خداوند هم مبدأ و هم معاد را در یک بهار اشاره کرده و در قرآنش هم بیان فرموده است.

دستور امام صادق(ع) در مورد نوروز

رستم‌نژاد با اشاره به روایتی از امام صادق(ع) که فرموده‌اند «اذا كان يوم النوروز فاغتسل والیس أنظف ثيابك و تطیب بأطيب طیبك»، گفت: در واقع در این جا امام(ع) سه دستور می‌دهد و می‌گوید که وقتی که روز نوروز فرارسید، شست‌وشو کن و بهترین لباس خود را بپوش و با بهترین بوی خوش خودت را خوشبو کن. پس سه دستور در این جا هست که همه به نظافت و طهارت برمی‌گردد.

نوروز روز اخذ بیعت برای امیرالمؤمنین(ع)

وی با بیان این که بر اساس روایتی، نوروز روزی است که برای امیرالمؤمنین(ع) در غدیر خم اخذ بیعت شده است، اظهار کرد: بر اساس محاسبات ریاضی و نجومی که جناب آقای شعرانی در «دمع السجوم» انجام داده است، ماجرای غدیر در سال دهم هجری در روز 27 اسفندماه بوده است و اگر آن را در کنار این روایت قرار بدهیم که پیغمبر(ص) برای بیعت گرفتن با امیرالمؤمنین(ع) سه روز در غدیر خم ماند، نتیجه این است که آخرین روز بیعت با امیرالمؤمنین(ع) همزمان با نوروز می‌شود؛ که این خود نکته مهمی است.

رستم‌نژاد افزود: در ارتباط با نوروز نکته‌های دیگری از قبیل خواندن دعا و رفتن به زیارتگاه‌ها و اماکن معنوی هم وجود دارد که این‌ها خود انسان را با عالم معنویت ارتباط می‌دهد.

پیوند سنت‌های نوروزی با آموزه‌های دینی

وی در ادامه با بیان این که در نوروز سنت‌های خوبی در بین ما ایرانیان رایج شده است که با مباحث و آموزه‌های دینی ما هم ارتباط دارد، به برخی از آن‌ها اشاره کرد.

وی یکی از این سنت‌های نیک را مسافرت دانست و بیان کرد: سفر یک دستور قرآنی است و بسیار در قرآن آیاتی داریم که به ما دستور می‌دهد که «سیرو فی الارض». این دستور چند منظور را در بر می‌گیرد. بهره‌مندی از مواهب طبیعی از جمله آثاری است که قرآن برای سفر بر روی زمین برمی‌شمرد؛ در آن جا که می‌گوید «فامشوا فی متاکیهها و کثوا من رزقہ؛ پس در فراخانی آن رهسپار شوید و از روزی [خدا] بخورید» (ملک/15).

مطالعه نظام آفرینش و مطالعه تاریخ؛ از جنبه‌های دعوت قرآن به سفر

وی مطالعه نظام آفرینش و مطالعه تاریخ را نیز از جمله جنبه‌های دعوت قرآن به سفر عنوان کرد و گفت: آن جا که می‌گوید «قل سیروا فی الأرض فانظروا کیف بدأ الخلق؛ بگو در زمین بگردید و بنگرید چگونه آفرینش را آغاز کرده است» (عنکبوت/20) در اینجا مقصود این است که در این زمین سفر کنید تا ببینید که خداوند چگونه دست به خلقت زده و این آفرینش را ایجاد کرده است. در آن جا نیز که می‌گوید «قل سیروا فی الأرض فانظروا کیف كان عاقبة الذین من قبل؛ بگو در زمین بگردید و بنگرید

فرجام کسانی که پیشتر بوده‌اند چگونه بوده است» (روم/42) بیان می‌کند که مطالعه احوال پیشینیان و زندگی آنان از جمله اهداف سفر است.

وی با بیان این که از جمله چیزهایی که در سفر اتفاق می‌افتد و از چیزهای خوب است، صله ارحام است، ادامه داد: در این باره نیز در قرآن آیات فراوانی وجود دارد و روایات زیادی هم هست که بر آن تأکید کرده‌اند. در واقع صله رحم از جمله چیزهایی است که خداوند به آن امر کرده است و واژه امر برای آن به کار رفته است.

وی با اشاره به وجود آثار فراوان برای صله رحم بیان کرد: از جمله در روایت داریم از امام صادق(ع) که می‌فرماید از جمله گناهایی که باعث به زودی از بین رفتن انسان می‌شود همین قطع رحم است. همچنین به تعبیر امام رضا(ع) کسی که صله رحم به جا نیاورد اصلاً تقوای خدا را رعایت نکرده است.

رستم‌نژاد با اشاره به مورد عنایت بودن چند چیز در صله ارحام، گفت: در صله رحم هدیه دادن مخصوصاً به کودکان بسیار خوب است و در روایتی از پیغمبر(ص) داریم که در بهشت خانه‌ای است که به آن دار الفرح، یعنی خانه فرح، می‌گویند و «لا یدخلها الا من فرح الصبیان» یعنی کسی داخل آن نمی‌شود مگر آنان که کودکان را شاد کند؛ با هدیه‌ای با محبتی. در روایت داریم که اصلاً هدیه دادن باعث می‌شود که کینه‌ها از دل برود و زدوده شود.

وی با بیان این که استقبال گرم از جمله چیزهایی است که در روایت به آن اشاره شده است، اظهار کرد: از جمله سنت‌هایی که ما در ایام نوروز داریم مهمانی دادن و مهمانی رفتن است که هر دوی آن‌ها خوب است. من فقط به آیات 24 تا 27 سوره ذاریات اشاره می‌کنم که در آن جا قرآن مهمانی حضرت ابراهیم را توضیح می‌دهد و آداب مهمان‌نوازی را در آن آیات به روشنی بیان می‌کند؛ این که در مهمانی باید ساده گرفت و مهمانی‌ها را خیلی سنگین نگرفت. خب در کنار این آداب بسیار خوب گاهی یک اسراف‌کاری‌هایی یک نوع چشم و هم‌چشمی‌هایی یک بیماری‌ها و آسیب‌هایی هم گاهی دیده می‌شود که باید توجه به این‌ها داشت.

این محقق و مفسر قرآن با اشاره به اهمیت بیماران در این ایام، بیان کرد: از جمله چیزهایی که در سنت‌های نوروزی ما هست و باید به آن توجه کرد عیادت مریضان است. در روایتی است که پیغمبر(ص) به امیرالمؤمنین فرمود «سر میلا عد مریضا» یعنی یک میل راه برو، تا مریضی را عیادت کنی. یک میل حدود دو کیلومتر است و این در آن روزگار مطرح شده و الان با وسایل نقلیه امروزی دیگر این حد و حدود مطرح نیست.

وی یکی دیگر از مسائلی را که مناسب است در این ایام به آن توجه شود، آشتی دادن و آشتی کردن دانست و بیان کرد: به تعبیر و روایات و آیات اصلاح ذات البین چیزی است که باید در این ایام مورد توجه باشد. قرآن می‌گوید مؤمنین با هم برادرند و بین برادران آشتی ایجاد کنید. اگر کسانی با هم ناراحتی‌ای و کدورتی دارند، مخصوصاً در این ایام بهانه بسیار خوبی است که این اتفاق بیفتد.

رستم‌نژاد زیارت اموات در این ایام را هم توصیه کرد و گفت: از جمله چیزهایی که در این روزها بسیار خوب است این است که ما شادی‌هایمان را با امواتمان قسمت کنیم. چرا که امیرالمؤمنین(ع) فرمود «زورو امواتکم و فانهم یفرحون بزیارتکم» یعنی مرده‌هایتان را زیارت کنید، که آن‌ها به زیارت شما شاد می‌شوند. یعنی آن شادی به آن‌ها هم منتقل می‌شود.

وی در نظر داشتن در راه ماندگان را هم مورد توجه قرار داد و بیان کرد: باید در سفر در راه‌ماندگان را کمک کرد. قرآن تعبیر بسیار جالبی دارد در مورد کسانی که در راه می‌مانند و به آن‌ها «ابن السبیل» می‌گوید. الان گاهی در کنار خیابان کسی مشکلی در وسیله نقلیه‌اش پیدا می‌شود و به هر حال در راه می‌ماند؛ علاوه بر این باید کمک به نیازمندان و صدقه دادن را هم از یاد نبرد.

وی اضافه کرد: از جمله چیزهایی که باید به آن توجه داشت آسیب نزدن به محیط زیست است. پیغمبر ما فرمود «لاتقطع شجرة» یعنی هیچ درختی را قطع نکنید. این نهی است. همچنین از جمله چیزهایی که باز در روایات داریم منع آلوده کردن راه‌های عمومی و معبرهای عمومی و مخصوصاً زیر درختان بارده است. پیغمبر اسلام(ص) می‌فرمایند: ایمان هفتاد و چند شاخه دارد و بعد می‌فرماید «ادنیها امامة الادی عن الطريق» یعنی پایین‌ترینش زدودن چیزهایی است که مانع است از جاده و راه. انشاءالله که این‌ها را در این ایام رعایت کنیم.